

Asia C-932/19**Ennakkoratkaisupyyntö****Jättämispäivä:**

20.12.2019

Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin:

Győri Ítéletábla (Győrin ylioikeus, Unkari)

Ennakkoratkaisupyyntön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

10.12.2019

Kantaja ja valittaja:

J.Z.

Vastaajat ja vastapuolet:

OTP Jelzálogbank Zrt.

OTP Bank Nyrt.

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.

[– –]

Győri Ítéletábla (Győrin ylioikeus, Unkari) [– –] on J.Z.:n (kantaja ja valittaja; jäljempänä kantaja), [– –] kotipaikka Tapolca, [– –]) vireille panemassa asiassa, jossa [– –] vastaajina (ja vastapuolina; jäljempänä vastaajat) ovat **OTP Jelzálogbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([– –] kotipaikka Budapest [– –], ensimmäinen vastaaja), [– –] **OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** ([– –] kotipaikka Budapest [– –], toinen vastaaja) ja [– –] **OTP Faktoring Követeléskezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([– –] kotipaikka Budapest [– –], kolmas vastaaja) ja jossa on kyse valituksesta sopimusten pätemättömyyden perusteella nostettua kannetta koskevassa asiassa 3.7.2019 annettuun Veszprémi Törvényszékin [– –] tuomioon [– –], antanut seuraavan

välipäätöksen

- 1 Unionin tuomioistuimelta pyydetään ennakkoratkaisua seuraavaa kysymykseen:

Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan vastaiseksi katsottava kansallisen oikeuden säännös, jonka mukaan sellainen kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehto – erikseen neuvoteltuja sopimusehtoja lukuun ottamatta – on mitätön, jonka mukaan rahalaitos määrää ostokurssin soveltamisesta laina- tai rahoitusleasingsopimuksen kohteen hankintaa varten tarkoitettuja varoja luovutettaessa, kun velkaa lyhennettäessä sovelletaan myyntikurssia tai jonkin muun tyyppistä vaihtokurssia kuin se, jota sovellettiin varoja luovutettaessa, ja tämän mitättömän sopimusehdon sijasta sovelletaan sekä varojen luovuttamisen että lainan lyhentämisen osalta säännöstä Unkarin keskuspankin virallisen valuuttakurssin soveltamisesta kyseiseen valuuttaan, ottamatta huomioon sitä, suojaako säännös todella – kaikki sopimusehdot huomioon ottaen – kuluttajaa erityisen haitallisilta seurauksilta, ja antamatta kuluttajalle mahdollisuutta ilmoittaa, haluaako hän vaatia tällaisen säännöksen tarjoamaa suojaa?

- 2 [– –]
- 3 [– –][kansallisia menettelyyn liittyviä toteamuksia]

Perustelut

Ennakkoratkaisupyyntön esittämistä edeltänyt menettely

- 4 Toisen vastaajan ja kantajan välillä tehty yksityislainasopimus tuli voimaan 16.5.2007. Ensimmäinen ja toinen vastaaja tekivät kantajan kanssa 4.6.2007 asuntolainasopimuksen, jonka vakuutena oli kiinteistökiinnitys, ja toinen vastaaja ja kantaja sopimuksen järjestelylainasta. Kaikissa kolmessa sopimuksessa lainanantajat sitoutuivat myöntämään lainan valuuttamääräisenä kantajana olevalle kuluttajalle. Kaikki nämä sopimukset olivat kuluttajasopimuksia.

Tämän jälkeen lainanantajat irtisanoivat 16.5.2007 ja 4.6.2007 voimaantulleet lainasopimukset ja luovuttivat saatavansa kolmannelle vastaajalle. Sitä vastoin 4.9.2008 tehty sopimus päättyi kantajan tehtyä suorituksen.

- 5 Kantaja väitti kannekirjelmässään kaikkien lainasopimusten olevan pätemättömiä. Asunnon ostamiseen tarkoitetun lainan osalta kantaja esitti pyytäneensä sopimuksen toteamista voimassa olevaksi aina asiassa annettavaan ratkaisuun saakka. Velan kokonaissumma oli 3.310.525,- HUF ja siitä oli maksettava 13.3.2015 alkaen tuomioistuimen ratkaisun saamiseen saakka 5,99 prosentin suuruista korkoa ja ratkaisun antamisesta alkaen lainan kuolettamiseen saakka sovellettavaa lakisääteistä viivästyskorkoa. Kantaja vaati, että toinen vastaaja velvoitetaan maksamaan yksityislainasopimuksen osalta 619.460,- HUF ja järjestelylainasta tehdyn sopimuksen osalta 605.159,- HUF näistä kertyvine korkoineen.

Vastaajat vaativat kanteen hylkäämistä.

- 6 Alioikeus katsoi tuomiossaan kanteen perusteettomaksi. Kantaja valitti tuomiosta.
- 7 Muutoksenhakumenettelyssä kantaja on esittänyt lisäksi, että ylioikeuden on vahvistettava unionin tuomioistuimen asiassa C-260/18 antaman tuomion mukaisesti se, mitä eri valuuttakurssien soveltamiseen perustuvasta kohtuuttomuudesta on katsottava seuraavan. Kantaja on korostanut myös, etteivät pankin antamat tiedot valuuttakurssiriskistä olleet asianmukaiset.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 8 Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun direktiivin 93/13/ETY (jäljempänä direktiivi) 1 artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin säännökset eivät koske pakottavia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja eikä kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, määräyksiä tai periaatteita, varsinkaan liikenteen alalla.
- 9 Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille. **[alkup. s. 3]**
- 10 Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.
- 11 Siviilioikeudellisten säännösten koonnoksesta vuonna 1959 annetun lain nro IV (a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény; jäljempänä vanha siviililaki) 209 §:n 1 momentin mukaan yleiset sopimusehdot, samoin kuin kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joista ei ole neuvoteltu erikseen, ovat kohtuuttomia, jos niillä vilpittömän mielen ja kohtuullisuuden vaatimusten [(lojaliteettiperiaate)] vastaisesti luodaan sopimuksen perusteella osapuolille oikeuksia ja velvollisuuksia yksipuolisesti ja perusteettomasti sen sopimuspuolen vahingoksi, joka ei ole määrännyt ehdoista.
- 12 Aiemmin voimassa olleen siviililain 209 §:n 5 momentin mukaan sopimusehtoa ei voida pitää kohtuuttomana, jos siitä on säädetty laissa tai jos se on muotoiltu lain säännösten mukaisesti.
- 13 Aiemmin voimassa olleen siviililain 209/A §:n 2 momentin mukaan kuluttajien kanssa tehtyjen sopimusten kohtuuttomat sopimusehdot, joista on tullut osa sopimusta yleisinä sopimusehtoina ja joista sopimuspuoli on määrännyt yksipuolisesti neuvottelematta erikseen kuluttajan kanssa, ovat mitättömiä. Mitättömyyteen voidaan vedota vain kuluttajan eduksi.

- 14 Rahalaitosten kuluttajien kanssa tekemiä lainasopimuksia koskevista asioista annettuihin Kúrian [(ylin tuomioistuin, Unkari)] yhdenmukaistamiskäytäntöihin liittyvistä eräistä kysymyksistä vuonna 2014 annetun lain nro XXXVIII (jäljempänä DH1 -laki) 3 §:n 1 momentin mukaan kuluttajan kanssa tehdyn luottosopimuksen ehto – erikseen neuvoteltuja ehtoja lukuun ottamatta – on mitätön, jos sen mukaan rahalaitos määrää ostokurssin soveltamisesta laina- tai rahoitusleasingsopimuksen kohteen hankintaa varten tarkoitettuja varoja luovutettaessa, kun velkaa lyhennettäessä sovelletaan myyntikurssia tai jonkin muun tyyppistä vaihtokurssia kuin se, jota sovellettiin varoja luovutettaessa.
- 15 Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettua mitättömän sopimusehdon sijasta sovelletaan, ellei 3 momentin säännöksistä muuta johdu, Unkarin keskuspankin kyseiselle valuutalle virallisesti vahvistamaa valuuttakurssia sekä varoja luovutettaessa että velkaa lyhennettäessä (maksuerät sekä mitkä tahansa valuutassa määritellyt kustannukset, maksut ja palkkiot mukaan luettuina).

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö

- 16 Unionin tuomioistuin totesi asiassa Banco Espanol Credito S. A., C-618/10, antamassaan tuomiossa, että direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa käytetyn muotoilun ”jotta tällaiset sopimusehdot eivät sitoisi kyseistä kuluttajaa” pyrkimyksenä on se, että muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, korvattaisiin todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus (63 kohta). Lisäksi tuomiossa todetaan, että sopimuksen muuttamisella ei kyettäisi takaamaan yhtä tehokasta suojaa kuin kohtuuttomien ehtojen soveltamatta jättämisellä (70 kohta). **[alkup. s. 4]**
- 17 Asiassa Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, annetun tuomion mukaan pääasian kaltaisessa tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen sopimus ei voi olla olemassa kohtuuttoman sopimusehdon poistamisen jälkeen, [edellä mainittu direktiivin] säännös ei ole esteenä kansalliselle oikeuden säännökselle, jolla annetaan kansalliselle tuomioistuimelle mahdollisuus korjata tämän sopimusehdon pätemättömyys korvaamalla se kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä. Syynä tähän on sen välttäminen, että kuluttajalle aiheutuisi erityisen haitallisia seurauksia, jolloin sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta johtuva ehkäisevä vaikutus saattaisi vaarantua (83 kohta). Lainasta jäljellä olevan määrän erääntymiseen välittömästi maksettavaksi liittyy riski siitä, että tämä summa ylittää kuluttajan maksukyvyyn, ja siten negatiivinen seuraamus kohdistuu pikemminkin kuluttajaan kuin velkojaan, jota tämän seurauksena ei kannustettaisi luopumaan sisällyttämästä tällaisia sopimusehtoja tarjoamiinsa sopimukseen (84 kohta).

Tuomiosta käy ilmi, että siinä ei ollut kyse valuuttakurssiriskin kantamiseen liittyvistä ongelmista.

- 18 Unionin tuomioistuimen asiassa Sziber, C-483/16, antamassa tuomiossa direktiivin 7 artiklan ei katsottu olevan periaatteessa esteenä rahalaitosten kuluttajien kanssa tekemiä lainasopimuksia koskevissa asioissa annettuihin Kúrian (ylin tuomioistuin, Unkari) yhdenmukaistamisratkaisuihin liittyvistä eräistä kysymyksistä vuonna 2014 annetussa laissa nro XXXVIII vahvistetuista tilitystä koskevista ja eräistä muista säännöksistä vuonna 2014 annetun lain nro XL (a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény; jäljempänä DH2 -laki) 37 §:n 1–3 momentin ja 37/A §:n 1 momentin kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, kunhan tällaiseen sopimukseen sisältyvien ehtojen kohtuuttomaksi toteamisen avulla voidaan palauttaa se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei mainittuja kohtuuttomia ehtoja olisi ollut.
- 19 Unionin tuomioistuin totesi asiassa C-51/17 antamassaan tuomiossa, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, etteivät direktiivin soveltamisalaan kuulu kansallisen oikeuden pakottavia säännöksiä heijastavat ehdot, jotka on sisällytetty kuluttajan kanssa tehtyyn lainasopimukseen sen tekemisen jälkeen ja joilla on tarkoitettu korvata siihen sisältyvä pätemätön ehto edellyttämällä Unkarin keskuspankin vahvistaman vaihtokurssin soveltamista. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaista valuuttakurssiriskiä koskevia ehtoja ei kuitenkaan rajata direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle tämän säännöksen nojalla.
- Tuomiossa todettiin seuraavaa: direktiivin 93/13 säännösten soveltamisen poissulkeminen on oikeutettua sillä perusteella, että lähtökohtaisesti on oikeutettua olettaa, että kansallinen lainsäätävä on saattanut tasapainoon tiettyjen sopimusten sopimuspuolten kaikki oikeudet ja velvollisuudet (53 kohta). Unionin tuomioistuin lausui DH1 -lain 3 §:n osalta lisäksi, että kyseinen laki annettiin erikoisessa tilanteessa, sillä se perustuu Kúrian [antamaan oikeussääntöjen yhdenmukaistamis]ratkaisuun nro 2/2014 PJE, jolla tämä ylin tuomioistuin lausui valuuttakurssierotusta koskevan ehdon kohtuuttomuudesta tai tällaisen ehdon kohtuuttomuutta koskevasta olettamasta ja mahdollisuudesta muuttaa tällaisia kuluttajien kanssa tehtyjä valuuttamääräisiä luotto- tai lainasopimuksia yksipuolisesti (58 kohta). Sekä tämä Kúrian ratkaisu että DH 1 -laki perustuvat kumpikin 30.4.2014 annettuun tuomioon Kásler ja Káslerné Rábai (59 kohta).
- 20 Asiassa C-118/17 antamassaan tuomiossa unionin tuomioistuin lähti siitä, että sellaiset kansalliset oikeussäännöt, joilla muutetaan vaihtokurssierotusta koskevia sopimusehtoja lainsäädäntöitse ja turvataan samalla lainasopimusten voimassa pysyminen, vastaavat direktiivin tavoitteita (40 kohta). Näiden oikeussääntöjen on kuitenkin oltava direktiivin 6 artiklan 1 kohdan vaatimusten mukaisia (42 kohta). Se, että tietyt sopimusehdot on todettu lainsäädännön avulla kohtuuttomiksi ja pätemättömiksi ja korvattu uusilla ehdoilla kyseessä olevan sopimuksen [alkup. s. 5] voimassa pitämiseksi, ei näet voi johtaa siihen, että kuluttajille taattu suoja heikkenee (43 kohta). Käsiteltävässä asiassa valuuttakurssiriskiä koskevalla

ehdolla määritellään sopimuksen pääkohde. Tällaisessa tapauksessa sopimuksen voimassa pitäminen ei vaikuta oikeudellisesti mahdolliselta, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin arvioitava (52 kohta). Unionin tuomioistuin korosti myös sitä, että kohtuuttoman ehdon korvaaminen dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä sopimuksen voimassa pitämiseksi on rajattu tilanteisiin, joissa sopimuksen toteamisesta kokonaan pätemättömäksi aiheutuisi erityisen haitallisia vaikutuksia kuluttajalle ja joissa negatiivinen seuraamus kohdistuisi näin kuluttajaan (54 kohta), ja tässä tapauksessa sopimuksen voimassa pitäminen olisi kuluttajan intressien vastaista (55 kohta).

- 21 Unionin tuomioistuin on asiassa Dziubak, C-260/18, antamassaan tuomiossa todennut seuraavaa: arvioitaessa, mitkä ovat pätemättömyyden oikeudelliset seuraukset, huomioon on otettava kuluttajan intressit oikeudenkäynnin aikana vallitsevissa tai tuolloin ennakoitavissa olevissa olosuhteissa (50 ja 51 kohta), mutta kuluttajalla on vapaus – sen jälkeen kun kansallinen tuomioistuin on häntä tästä asianmukaisesti informoinut – tietoisesti suostua ehtoihin, ja tässä tapauksessa edellä mainittua suojajärjestelmää ei voida soveltaa (54 kohta). Asiassa C-26/13 annetussa unionin tuomioistuimen tuomiossa tätä täydennettiin toteamalla, että siinä vahvistettuja seurauksia on arvioitava oikeudenkäynnin aikana vallitsevien ja ennakoitavissa olevien olosuhteiden kannalta ja että tässä yhteydessä kuluttajan tahdonilmaisulla on ratkaiseva merkitys. Unionin tuomioistuimen mukaan direktiivin 6 artiklan 1 kohta on esteenä sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen voimassa pitämiselle, jos niiden poistaminen johtaisi sopimuksen pätemättömyyteen ja jos tuomioistuin katsoo, että pätemättömäksi toteamisella olisi epäedullisia vaikutuksia kuluttajalle, jollei kuluttaja ole antanut suostumustaan niiden voimassa pitämiseen.

Ennakkoratkaisun pyytämisen taustalla olevat syyt

- 22 Unionin tuomioistuimen asiassa C-118/17 ja asiassa C-260/18 antamien tuomioiden johdosta unkarilaisten tuomioistuinten käsiteltävänä on tällä hetkellä huomattava määrä asioita, joissa kuluttajat vaativat yhä useammin sopimusten toteamista kokonaisuudessaan pätemättömiksi valuuttakurssierotuksen kohtuuttomuuden vuoksi eivätkä halua heihin kohdistuvasta merkittävästä valuuttakurssiriskistä aiheutuvien seurausten vuoksi, että kohtuuton sopimusehto korvataan kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä – heidän näkemyksensä mukaan säännöksellä ei suojata heitä pätemättömyydestä aiheutuvilta erityisen haitallisilta seurauksilta. Voidaan kuitenkin todeta, että unkarilaisten tuomioistuinten oikeuskäytännössä ei näiden tuomioiden jälkeen ole annettu mahdollisuutta siihen, että – silloin kun valuuttakurssiriskiä koskevaa sopimusehtoa ei voida todeta kohtuuttomaksi – pelkästään valuuttakurssierotukseen perustuvan pätemättömyyden johdosta oikeussuhde lakkautettaisiin kokonaan ja pätemättömyyden oikeusvaikutuksia sovellettaisiin sopimukseen kokonaisuudessaan sivuuttamalla DH 1-lain 3 §:n 1 ja 2 momentin säännökset.

- 23 Ylin oikeusaste Kúria on 11.10.2019 julkaisemassaan lehdistötiedotteessa todennut esimerkiksi, että Puolan oikeudessa ei ole Unkarin oikeuteen sisältyvää vanhan siviililain 231 §:n 2 momentissa säädetyn kaltaista vaihtokurssin määrittämistä koskevaa dispositiivista säännöstä, jonka mukaan jossakin muussa valuutassa määritelty laina muunnetaan soveltamalla maksupaikassa ja -päivänä voimassa olevaa vaihtokurssia. Unionin tuomioistuimen asiassa C-26/13 antamassa tuomiossa hyväksytyä ratkaisua ei tämän vuoksi voitu Puolan oikeuden mukaan soveltaa. Tästä seuraa myös, ettei se, mitä edellä mainitussa asiassa [C-260/18] annettussa tuomiossa todettiin kurssierotuksen ja **[alkup. s. 6]**vaihtokurssiriskin kohtuuttomuuden korjaamisen osalta, koske unkarilaisia asioita. Unionin tuomioistuimen asiassa C-26/13 omaksumaa ratkaisua ei hyväksytty. Lehdistötiedotteen mukaan unkarilaisten kuluttajien osalta tuomio ei tarkoita uusia kannemahdollisuuksia tai luo uusia oikeudellisia perusteita vaatimuksille; vaihtokurssierotuskysymys on ratkaistu lopullisesti [Kúrian] yhdenmukaistamisratkaisun nro 2/2014 PJE 3 kohdassa vahvistetulla ja DH2 -laissa säädetyllä tilitysmenettelyllä.
- 24 Asiaa valitusasteena käsittelevälle [Györi Ítéltáblalle] ei ole selvää se, onko – jos DH1 -lain 3 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä on sovellettava silloinkin, kun tämä on vastoin kuluttajan tahtoa – kansallisten oikeussääntöjen katsottava olevan direktiivin 6 artiklan 1 kohdan vastaisia ja onko tässä tapauksessa sivuutettava kyseiset kansalliset oikeussäännöt.
- 25 Kaiken edellä todetun vuoksi Györi Ítéltábla pyytää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisua tämän välipäätöksen päätösosassa muotoiltuun kysymykseen.
- 26 [– –]
- 27 [– –][kansallisia prosessioikeudellisia seikkoja]
- Győr, 10.12.2019 [– –]
- [allekirjoitukset]